

[0035]

9. Blaen - bliaen - bleer - bliese - blaser - blêsa.

In de Ofri. Oorkonden (O.III, 39, blz. 130, *Kerkrekeningboek van Bozum*) lezen we: 'Item III st. de wever joun fan *blaen*'. De vorm *bliaen* vinden we t.a.p. blz. 127: 'Item Haije joun XXXIII st. van *bliaen*', en blz. 129:

'Item utjoun Hendrijck wever III hornties g. for *bliaen*'.

We hebben hier te doen met de verba *blaen* en *bliaen* in de zin van blazen en de in bovenstaande notities verantwoorde gelden zullen bestemd geweest zijn voor mensen die de blaasbalg van 't kerkorgel bediend hadden. In 't Mnl. heette zulk een orgeltrapper dan ook een "*blaser*" en 't werk dat hij deed werd "*blasen*" genoemd. Ook de blaasbalg heette in 't Mnl. soms "*blaser*". Kiliaen geeft: '*blaeser* = Follis'.

In 't Ofri. vinden we als benaming van de blaasbalg ook "*puster*" b.v. O.III, 39, blz. 116: 'Item utjoun III st. Cornalijs smid to de *pusteren*', en op dezelfde blz. nog eens: 'Item utjoun III st. de smijd ende for de orgel ende *pusteren*'.

Deze naam *pûster* draagt dit instrument in 't Nfri. nog, zowel in 't orgel als in de smidse. De orgeltrapper heet nu dan ook *pûstertraper*. Ook 't Gron. kent de '*poesten* (van 't örgel)' in de zin van *blaasbalg* en de orgeltrapper heet er "*poestentrapper*" of "*poestentreder*". In Twente en de Achterhoek: heet hij "*poesentrèder*".

Het Ofri. *blaen* beantwoordt geheel aan 't Ohd. *blaen*, dat naast Ohd. *blâjan* (Ags. *blâwan*) en *blâsan* voorkwam¹⁾.

Naast de oorspronkelijke vorm *blâ* moet 't Ofri. ook de vorm **blia* (uit *blēa*) gehad hebben. Dit blijkt 1° uit de vorm *bliaen*, die we gevonden hebben in O.III, 39, blz. 127 en 129 (zie boven) en 2° uit de zgn. oorspronkelijke verba pura als Nrdfri.: *miahnen* (= maaïen), *ziahn* (= zaaïen) en Oostfri. (Saterl.): *mio* (= maaïen) en *krio* (= kraaïen). (Zie W.L. van Helten, *Altostfri. Gramm.* § 274.d. en *Zur Lexicologie des Altostfri.*, S. 154, s. v. gliānde.)

De praeteritum-vorm *blê* van **blia* vinden we in de *Eerste Emsiger Codex* (ed. P. Sipma, V 88, blz. 74: 'And tha *blerem*²⁾ on thene helga om' (d.i. En toen *blies* hij hem (Adam) de heilige 'adem' (= geest) in).

Het nomen agentis *bleer* (= blazer) lezen we in O.III, 32, blz. 78: 'Foppa *hoernbleer* om kaes (= twist) ende misdeda to Syuck tappers hus', en blz. 79: 'Syuck Tial Jella wyffs zoen [ende] Foppa *hoernbleer* om II off tryn k. jen mankorum'.

Dit substantief *bleer* kunnen we beschouwen als rechtstreeks gevormd van de Ofri. vorm *blê* (naast *bla*), waarin *ê* beantwoordt aan³⁾ de Westgerm. *â* (uit Germ. *ê*.)

Naast 't verbum *blâen* heeft 't Ohd. ook de vorm *blâsan* gehad, waarin de *s* een formantisch karakter draagt⁴⁾. Ook 't Ofri. moet een vorm **blêsa* gehad hebben blijkens de *ie* van 't Nfri. *blieze*; (Vgl. Ohd. *tât*, Ofri. *dêd(a)*, Nfri. *died*; Ohd. *slâfan*, Ofri. *slêpa*, Nfri. *sliepe*), en dat dit inderdaad het geval geweest is, blijkt ten overvloede uit een plaats in 't oude *Sneker Recesboek* (A^o. 1491), mij welwillend door Mr. M. Oosterhout, alhier, aangewezen, waar we lezen: 'Bauka ende Douwa Syuwrd zinnen om datse mey wiold Eeka Douwa zin *bleesbalgen* wt Snits habbet fierd'. Het eerste lid van "*bleesbalgen*" is de praesens-

stam van dit verbum *blêsa*.

Het nomen agentis “*blaser*” vinden we in O.III, 32, blz. 74: ‘Meus kistemaker [ende] Henrick pelser om datze habbet dronken to Foppa *hoernblasers* hus ende mit hyra laegh a wey ghinsen’.⁵⁾ De vorm “*blaser*” zullen we hier wel als een hollandisme moeten beschouwen.

1) ‘t Nfri. heeft nog *blaeije* (= hijgen), ook in ‘t Gron. Westerkwartier leeft ‘t verbum *blaaïen* nog in de zin van blazen van hitte of vermoeidheid. (Zie K. ter Laan, *N. Gron. Wdb.* blz.93). Ook ‘t Mnl. had *blayen* in de zin van *waaien* b. v. bij Melis Stoke, VII, 88: ‘Want de selve wint de wayde, was so clene; dat hi blayde so lettelt, dat de grote scepe niet conden ghecomen voer de Arne’.

2) Enclitisch uit: *blê-er-em*.

3) Vgl. Ohd. *tât*, Os. *dâd*, Ofri. *dêd(e)* - Ohd. *rât*, Os. *râd*, Ofri. *rêd*. - Ohd. *wâr*, Ofri. *wêr* – Ohd. *slâfan*, Os. *slâpan*, Ofri. *slêpa* enz.

4) Zie Franck-Van Wijk, *Etymol. Wdb.* i.v. blazen.

5) letterl.: en met hun gelag weggingen m.a.w. zonder te betalen heengingen.